Van weefgetouw tot Driessenshof

1

Ons verhaal begint zo omstreeks 1820. Als je in gedachten mee gaat naar die tijd dan sta je wel even vreemd te kijken. Want wat is Aalten nog piepklein, niet te geloven! Een stuk of zeven straatjes: dat is het zo,Äôn beetje. En Bredevoort was ook maar een ministadje, waar iedereen nog binnen de grachten en de wallen woonde. Maar er woonden natuurlijk ook heel veel mensen buitenaf op kleine boerderijtjes. Bij elkaar in de buurt: buurtschappen dus.

2

In die tijd zorgen de bewoners van onze streek zelf nog voor alles wat ze nodig hebben. Iedereen, ook in ‚Äôt dorpje Aalten, is nog een klein beetje boer. Ieder heeft een stukje land voor rogge en gerst, bonen en erwten. Een paar geiten, een paar varkens en wat schapen. Sommigen hebben een koe. Wie rijk is een paar koeien en een paard. Maar de meeste mensen zijn arm. Daarom bouw je een huis samen met familie en buren. Er is in ‚Äôt dorp wel een timmerman. En een smid voor het ijzerwerk. Een radmaker voor het maken van wielen voor de karren. Een schoenmaker, die zelf schoenen maakt uit lappen leer. Er woont een dominee en een schoolmeester. En zelfs die hebben vaak nog een eigen varken!

3

O ja, en hoe kom je aan nieuwe kleren? Er zijn nog geen winkels, geen fabrieken in Aalten. Dus de meeste mensen moeten hun kleding zelf maken. Alleen de rijkeren gaan naar de kleermaker. Die neemt de maat en maakt het voor hen.
De grondstof voor de kleding die men draagt is wol en linnen (Zijde is heel duur). In de steden in Holland wordt ook katoen gebruikt. Dat brengen de schepen van overzee. Dus katoen is ook duur.

4

Voor wol zorgen de schapen. De schapen worden geschoren. De wol wordt gewassen en dan moet er draad van gesponnen worden. Dat spinnen doen de oudere meisjes met hun spinnewiel. Zo krijg je een mooie bol wol. En nu kun je iets gaan breien. Een paar sokken. Of een trui. Dat breien leren alle meisjes op de “lagere school”. Of ze leren het van hun moeder. Heeft jouw oma/ moeder nog leren breien? En jij?

Van weefgetouw tot Driessenshof

5

Linnen: dat is een ander verhaal. Wol komt van een dier, maar linnen van een plant: de vlasplant. Vlas is een plant met een lange stengel, met mooie blauwe bloempjes. Is de plant uitgebloeid dan ziet het er uit als stro. Het gaat bij de oogst om die droge stengels van de plant. Die stengels worden uit de grond getrokken. Dan houden de stengels de grootste lengte. Maar het is nog een heel werk om uit die dikke harde stengels dunne, buigzamen draden te krijgen. Daarom legt men het vlas soms een poosje in het water en daarna moet het weer drogen. Dan spreidt men het uit op de heide. In Barlo bestaat altijd nog de “Vlasspreideweg”.

6

Ook in de schuur moet er heel wat met het vlas gebeuren voor je van de stukken vlasstengel een lange draad kunt spinnen. Allereerst moeten de zaadbolletjes er af. Dat heet repelen. Kijk maar, hier doen de boer en boerin het samen. Dat vette zaad eten de dieren graag. Maar je moet ook wat van het zaad bewaren voor het volgende jaar. En de stengels moeten gesplitst worden tot het heel dunnen vezeltjes zijn. Dan pas kun je het gaan spinnen tot een vlasdraad. Net zoals de wol gesponnen wordt tot een lange wollen draad.

7

Na ‘t spinnen komt ‘t weven. Als dat klaar is hen je een lap stof. Een wollen lap of een linnen lap. Ergens achter in de schuur hebben sommige boeren een weefgetouw. De draden worden gespannen (de schering) en nu moeten andere draden er dwars door heen geweven worden (de inslag). Het weven kan beginnen.
De kunst van het weven was 3000 jaar geleden al bekend bij de Egyptenaren. Ook in de bijbel lees je dat men al heel mooie kleden maakte om over de tabernakel te leggen, met figuren en engelen erop. Dat is ook al ongeveer 3000 jaar geleden.

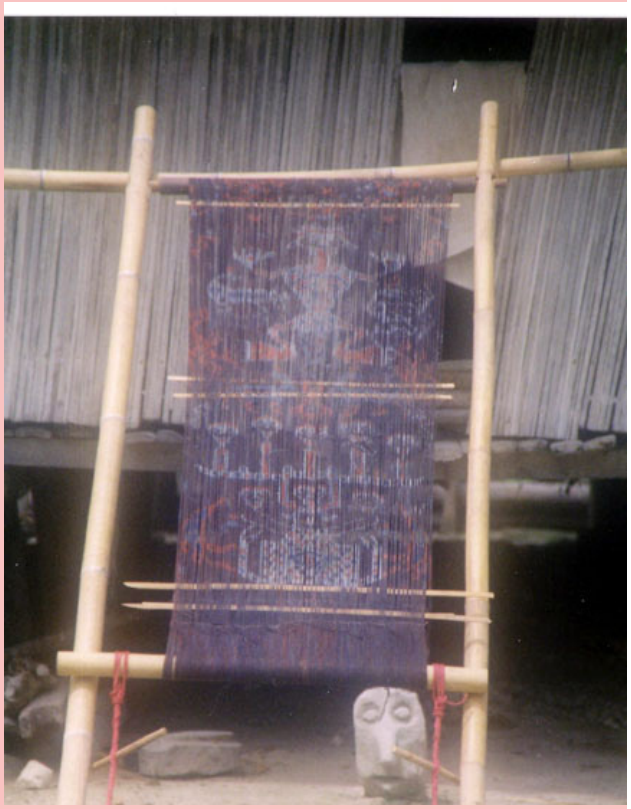

8

In de Achterhoek en Twente weeft men al eeuwen lang op de boerderij. Zo’n lap stof (geweven van vlasdraad) noemt men linnen. Je kunt het linnen gebruiken voor een hemd of voor beddenlakens. De linnen lappen die niet meteen nodig zijn worden mooi opgeborgen in de linnenkast. Je kan het ook verkopen aan een koopman die langs komt. In de winter is er weinig te doen op het land, door dan wat extra te weven, kun je toch nog wat geld verdienen.

Van weefgetouw tot Driessenshof

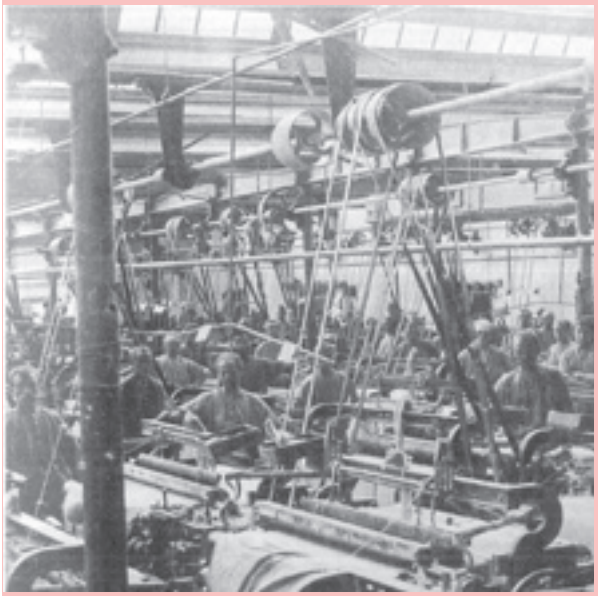

9

Dan komt het jaar 1827. Een zeker meneer Driessen uit Bocholt krijgt toestemming om aan de Markt in Aalten een fabriekje te beginnen. Een spinnerij. In een soort schuur zet hij een aantal spinnewielen klaar. Daar kunnen meisjes komen werken tegen een vast loon. Het is de eerste fabriek van Aalten, een textielfabriek. Later verhuist de fabriek naar de Dijkstraat. Daar heeft de fabriek ongeveer 150 jaar gestaan. Toen de fabriek was afgebroken werden er huizen gebouwd. Ter herinnering aan die fabriek heet het daar nu Driessenshof.

10

In Bredevoort was er in 1816 al een textielfabriekje begonnen. Met acht man aan het werk. Ook is er een linnenblekerij. Dat bleken maakt de stof mooi wit. Er is veel water voor nodig. De lappen stof worden met water besproeid en in de zon gelegd op en stuk grasland, “de bleek” genoemd.
In 1834 begint ene meneer Van Eijck uit de stad St-Niklaas (in België) een weverij in Bredevoort. Hij brengt 20 goede wevers mee uit België. Ze wonen in Bredevoort in het Ambthuis.

11

Zo komt er in onze streek meer werk en wordt er ook wat meer verdiend. Maar de meeste mensen zijn nog erg arm. Vaak moeten kinderen meehelpen in de fabriek om nog wat extra bij te verdienen. Ze moeten dan lange dagen naar de fabriek. Ze gaan niet naar school en vaak is het ongezond werk.

12

Langzamerhand komen er meer “fabrieken”. Eigenlijk zijn het een soort schuren waarin bijvoorbeeld 30 mannen ieder aan een weefgetouw werken. Alles met de hand. Maar er komen wel veranderingen. Zo gaat men ook weven met katoenen garens. Het katoen kwam eerst uit “Ons Indië” zoals men dat vroeger noemde. (Nu heet het Indonesië). In later tijd komt het katoen vooral uit Amerika en gaat via Amsterdam per schip en kar het land in.

Van weefgetouw tot Driessenshof

13

In de fabrieken wordt het werk nog steeds met de hand gedaan. Ze hebben dus geen motoren die het werk doen. Maar dat gaat veranderen. Benzine- en dieselmotoren bestaan nog niet. Maar stoommachines wel. Neef Heinrich Driessen bouwt een spinnerij op de Harberskamp aan de Hogestraat. En daar wordt in 1849 een stoommachine geplaatst. Het is de eerste stoommachine voor het zware werk in onze streek. Spoedig volgen er meer fabrieken die stoomkracht gebruiken. Buitenop staat het dan vaak met grote letters: ‚ÄúStoomweverij‚Äù, ‚ÄúStoomspinnerij‚Äù, ‚ÄúStoomblekerij‚Äù. De eigenaars zijn er trots op. Het is de eeuw van de stoommachine. Je kunt zo‚Äôn fabriek al van ver herkennen aan de hoge fabrieksschoorsteen. Want er wordt vuur gestookt om water in de stoomketel aan de kook te brengen. Er zijn in die tijd steeds meer schoorstenen te zien. Ze vervuilen wel de lucht door hun zwarte rook. Maar al het zware werk wordt voortaan gedaan door stoommachines

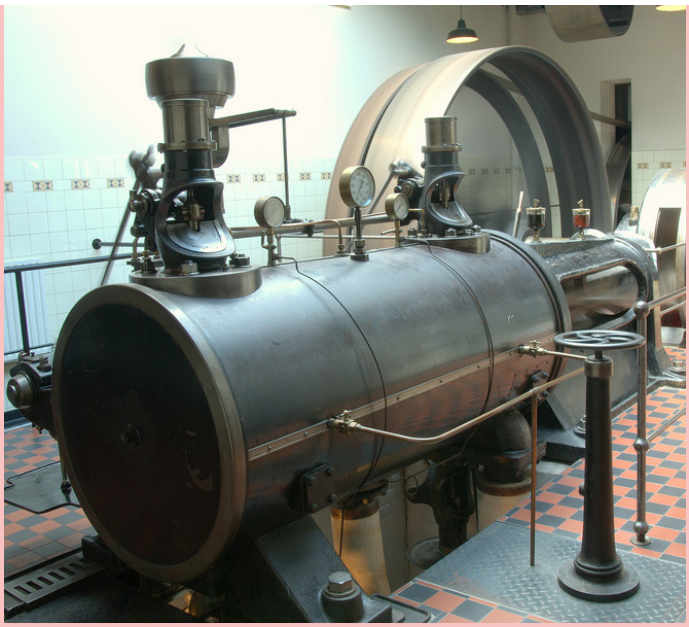

14

Het vuur voor de stoommachine moet gestookt worden met steenkool. Maar hoe kom je nou in de Achterhoek aan steenkool? Die moest uit Duitsland komen. En dat was wel een probleem. De Achterhoek was toen nog echt een achteraf gelegen hoek van het land. Rivieren en kanalen zoals in het westen van Nederland zijn hier niet. Dan moest alles dus met paard en wagen worden gebracht. Een bode (= een vrachtrijder met paarde en wagen) haalde bijvoorbeeld een vracht uit Bocholt. (Die weg heet nog altijd de Bodendijk). Maar de wegen waren modderige zandwegen, vaak met veel kuilen. Soms waren kleine stukjes verhard. Zo werd in 1862 de weg van Bredevoort naar Winterswijk verbeterd. Het werd een grindweg. Ja het vervoer van steenkool en ander zwaar spul over zulke wegen met kar en paard was een ramp.

15

Maar ook hier zal de stoommachine uitkomst brengen. Een stoommachine op wielen: de stoomtrein. Ja die bestond al een poos. In Engeland al 50 jaar. In ons land rijdt de eerste stoomtrein in 1839. Daarna komen er steeds meer spoorlijnen, maar nog niet direct in de Achterhoek.

16

Omstreeks 1880 werden er plannen gemaakt voor een stoomtrein in de Achterhoek. Dat zal een verbetering geven voor al die fabriekjes: de steenkool kan gehaald worden en de textiel kan gemakkelijk worden afgevoerd. Vooral de textielfabrikant Willink uit Winterswijk zet zich in voor een spoorlijn. Zo krijgt Winterswijk een spoorlijn naar Zutphen en naar Duitsland. En in 1885 wordt de spoorlijn van Winterswijk via Aalten, Varsseveld en verder naar Zevenaar geopend. Daar is al een spoorlijn naar Arnhem en verder naar Holland. Nu hoeven reizigers niet meer met de postkoets te reizen. Aalten krijgt een station. Bredevoort later ook. En Lintelo krijgt een halte. Mensen en vracht kunnen nu gemakkelijk worden vervoerd.

Van weefgetouw tot Driessenshof

17

Daar blijft het niet bij. Er komen ook stoomtrams. Die rijden wel langzamer. Maar ze komen tot midden in het dorp. Want ze rijden op rails in straten. De wagens zijn veel kleiner en kunnen scherpe bochten maken. Voor de trein moest je altijd nog naar het station lopen. (Er waren nog geen fietsen). In 1910 gaat hier de tram rijden. Die rijdt van Lichtenvoorde over Bredevoort naar Aalten en verder naar Bocholt. Dat laatste was makkelijk voor al die mannen die in Bocholt in een textielfabriek werkten. Tot dan toe moesten ze elke ochtend voor hun werk naar Bocholt lopen. En ‘s avonds weer terug naar huis.

18

We begonnen dit verhaal in 1820 en nu zijn we met het jaartal 1910 bijna een eeuw verder. De huisvlijt groeide uit tot een industrie met veel fabrieken. En er kwamen stoommachines die het zware werk deden. Steeds meer fabrieken werden gebouwd. De ene fabriek maakte garens (spinnerij). De andere weefde er lappen stof van (weverij). weer een andere fabriek maakte van die stof de kleding (confectie). Er waren fabrieken die de stoffen konden verven. In Aalten kwam een fabriek die knopen maakte voor jassen, broeken, enz. In een eeuw was er hier veel veranderd. De grote armoede was verdwenen. Er was bedrijvigheid en er waren goede spoor- en tramverbindingen gekomen.

19

En hoe ging het verder? Die spinnerijen en weverijen in onze streek zijn na 1950 eigenlijk allemaal gesloten. Eén zo'n bijna gesloopte, oude fabriek kun je nog in de Hofstraat zien. Gelukkig kwamen er wel andere fabrieken voor in de plaats. Kijk maar eens rond op het industrieterrein, dan kun je zien wat er in Aalten zo al gemaakt wordt. De trein rijdt hier nog steeds. De trams zijn in onze streek verdwenen. Het busverkeer kwam er voor in de plaats. Er is veel veranderd. Maar aan wat verdween zijn nog wel herinneringen. Zoals de namen van wegen en straten: Valsspreideweg, Driessenshof, Tramstraat, Halteweg.